

Centraal Planbureau

Analyse wijzigingsvoorstellen PvdA en GroenLinks op het coalitieakkoord

Analyse economische en
budgettaire effecten
wijzigingsvoorstellen van PvdA
en GroenLinks op het
coalitieakkoord.

Uitgevoerd op verzoek van de
PvdA en GroenLinks.

CPB Notitie

februari 2022

Hoofdpunten

Het Centraal Planbureau heeft op verzoek van de Partij van de Arbeid en GroenLinks een alternatief op het coalitieakkoord doorgerekend. De partijen hebben hiertoe een aantal wijzigingen op het coalitieakkoord aangeleverd: zowel nieuwe maatregelen als terug te draaien maatregelen (zie hoofdstuk 3 voor een volledig overzicht). Voor het overige laten de partijen het coalitieakkoord ongemoeid. Samen vormen de ongewijzigde onderdelen van het coalitieakkoord en de wijzigingsvoorstellen het 'beleidspakket' van de partijen. Deze notitie toont, tenzij anders vermeld, de uitkomsten van het gecombineerde effect van het coalitieakkoord en de wijzigingen van de partijen, ten opzichte van het basispad dat ook ten grondslag lag aan de doorrekening van het coalitieakkoord (zie paragraaf 2 voor nadere verantwoording).¹ Dat betekent dat de uitkomsten kunnen worden vergeleken met die in de CPB-doorrekening van het coalitieakkoord.²

Deze doorrekening dient net als die van het coalitieakkoord met voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden; het betreft een eerste inschatting. Zowel de beleidsvoornemens uit het coalitieakkoord als de wijzigingen daarop van de partijen zijn op hoofdlijnen geformuleerd, waar nodig zijn voor de doorrekening aannames over concrete invulling gedaan. Een andere uitwerking dan hier aangenomen, kan leiden tot andere budgettaire en economische effecten. Daarnaast geldt dat de partijen betrekkelijk grote verschuivingen in de fiscaliteit en sociale zekerheid doorvoeren. De doorrekening van deze voornemens komt met relatief grote (model)onzekerheid.

De haalbaarheid van de beleidsvoornemens is niet onderzocht, maar omdat de ambities van de partijen fors zijn is het onzeker of de beoogde effecten (tijdig) kunnen worden gerealiseerd. De partijen kiezen op enkele beleidsterreinen voor ambitieuze extra bestedingen, in sommige gevallen boven op de intensiveringen uit het coalitieakkoord. Gegeven de krappe arbeidsmarkt en andere capaciteitsknelpunten is er een significant risico op onderuitputting, verdringing en/of prijsopdrijvende effecten van het totaalpakket.

Het beleidspakket betekent in 2025 een intensivering van 42,5 mld euro ten opzichte van het basispad. De partijen draaien een deel van de intensivering op defensie van de coalitie terug. In totaal geven ze meer uit dan in het coalitieakkoord, onder andere door intensiveringen in kinderopvang, hogere lonen in de publieke sector en hogere uitkeringen via een koppeling aan een hoger minimumloon.

De beleidsmatige lasten worden in 2025 met 27,8 mld euro verhoogd ten opzichte van het basispad. Het overgrote deel hiervan (26,2 mld euro) komt voor rekening van bedrijven door onder andere een verhoging van de WW-premies, maar ook voor gezinnen en het buitenland stijgen de lasten. Het beleidspakket verhoogt voornamelijk de beleidsmatige lasten op vermogen en winst via onder andere een vermogensbelasting en een lastenverzwaring in de vennootschapsbelasting.

Per saldo is er sprake van een flinke bestedingsimpuls die leidt tot hogere groei en extra werkgelegenheid in de publieke sector. De economische groei is hoger dan in het basispad, vooral door de extra overheidsbestedingen en hogere consumptie. Het pakket leidt tot sterke groei van de werkgelegenheid, vooral bij de overheid en in de zorg. De werkloosheid komt daardoor in 2025 op 3,0% uit, 1,2%-punt lager dan in het basispad. Op termijn past de arbeidsvraag zich aan het arbeidsaanbod aan en verdringt de extra werkgelegenheid in de collectieve sector de werkgelegenheid in de marktsector. Op lange termijn leidt het beleidspakket tot een licht lagere structurele werkgelegenheid.

¹ Net als in de analyse van het coalitieakkoord is ten behoeve van het koopkrachtbeeld voor 2022 en 2023 de inflatieraming van De Nederlandsche Bank is overgenomen. Zie DNB, 2021, Economische Ontwikkelingen en Vooruitzichten DNB, december 2021 ([link](#)).

² CPB, 2022, Analyse coalitieakkoord 2022-2025 ([link](#)).

Het beleidspakket leidt tot een verslechtering van het EMU-saldo. Het EMU-saldo komt in 2025 uit op -1,8% bbp, dat is 1,1%-punt lager dan in het basispad. De verslechtering van het saldo is kleiner dan de initiële bestedingsimpuls doordat de extra bestedingen ook leiden tot hogere belastingontvangsten. De EMU-schuld stijgt in 2025 met 0,7% bbp ten opzichte van het basispad.

In doorsnee neemt de koopkracht voor alle groepen toe, de koopkrachtstijging is gemiddeld 0,7% in de jaren 2022 tot en met 2025. Het beleidspakket vergroot via de verhoging van het wettelijk minimumloon en gekoppelde uitkeringen en via de halvering van het eigen risico de koopkracht het meest voor de laagste inkomensgroepen en uitkeringsgerechtigden. Door hogere werkgeverslasten en inflatie dalen de reële lonen ten opzichte van het basispad. De inkomensongelijkheid op lange termijn neemt af.

Het beleidspakket verschuift financiële lasten naar toekomstige generaties. In het basispad is reeds een negatief houdbaarheidssaldo voorzien, als gevolg van de maatregelen verslechtert dit met 1,9% bbp. De projectie van de staatsschuld in 2060 op basis van de huidige rentestructuur komt 40% bbp hoger uit dan in het basispad. Wanneer de van het coalitieakkoord overgenomen en incidenteel veronderstelde maatregelen in het beleidspakket inderdaad tijdelijk blijken, verslechtert het houdbaarheidssaldo met 1,2% bbp, de staatsschuld in 2060 komt dan 24% bbp hoger uit dan in het basispad. Tegenover de hogere toekomstige financiële lasten staan overigens ook baten omdat de effecten van intensiveringen in bijvoorbeeld onderwijs, klimaat en milieu deels terechtkomen bij toekomstige generaties.

1 Het beleidspakket

1.1 Overheidsbegroting

Het beleidspakket van de partijen verhoogt de overheidsuitgaven met 42,5 mld euro en verzwaart de beleidsmatige lasten met 27,8 mld euro.³ Dit zijn ex-ante-mutaties, dat wil zeggen zonder de macro-economische doorwerking. De uitgaven komen 16,3 mld euro hoger uit dan in het coalitieakkoord en de beleidsmatige lasten zijn 27,8 mld euro hoger. Een deel van de maatregelen is nog niet volledig ingevuld, de aannames die zijn gedaan over de invulling staan vermeld in de bijlage. Deze aannames kunnen uitmaken voor de budgettaire en macro-economische doorwerking.

In 2025 verhoogt het beleidspakket de overheidsuitgaven per saldo met 42,5 mld euro. De netto intensiveringen betreffen met name sociale zekerheid, zorg en onderwijs. Bij bereikbaarheid zijn de intensiveringen dermate groot dat in de ex-ante-berekeningen is aangenomen dat zij niet volledig kunnen worden gerealiseerd in de kabinetsperiode, er zal daarom sprake zijn van onderuitputting. Bij andere uitgavencategorieën (met name onderwijs, veiligheid en openbaar bestuur) is het risico op onderuitputting ook aanzienlijk, maar dit risico is niet tot uiting gebracht in de ex-ante-cijfers.

De overheidsuitgaven van in het beleidspakket nemen na de kabinetsperiode ten opzichte van 2025 per saldo nog met 0,2 mld euro af. Dit komt onder meer doordat de uitgaven uit het stikstoffonds tijdelijk zijn en omdat enkele maatregelen na de kabinetsperiode een negatief effect op de zorguitgaven hebben.

³ Alle in deze paragraaf genoemde getallen zijn ten opzichte van het basispad, tenzij anders aangegeven.

Tabel 1.1 Effecten op de overheidsuitgaven van beleidspakket PvdA en GroenLinks

	MEV 2022	Basispad	Netto intensivering beleidspakket	Beleids­pakket + basispad	Basispad	Beleids­pakket + basispad
	<i>mld euro 2021</i>	2025	2025	2025	% per jaar 2022-2025	
Sociale zekerheid	103,1	106,9	13,9	120,9	0,9	4,1
Zorg	86,0	96,2	5,3	101,4	2,8	4,2
Openbaar bestuur	83,7	77,3	2,8	80,1	-2,0	-1,1
Onderwijs	43,6	46,2	6,6	52,8	1,5	4,9
Overdrachten bedrijven (a)	33,4	15,2	1,7	16,9	-17,9	-15,6
Internationale samenwerking	18,0	16,2	1,7	17,9	-2,6	-0,1
Veiligheid	14,0	14,4	1,8	16,2	0,7	3,7
Bereikbaarheid	11,7	12,7	2,4	15,1	2,1	6,6
Defensie	11,2	12,6	0,9	13,5	3,0	4,7
Klimaat en milieu (b)		0,0	5,4	5,4		
Overig (b)		0,0	0,0	0,0		
Totaal uitgaven	404,7	397,7	42,5	440,2	-0,4	2,1
(a) De ontwikkeling van de overheidsuitgaven in het basispad wordt sterk beïnvloed door het opwaartse effect van de corona-uitgaven in 2021. Dit speelt vooral bij de functie overdrachten aan bedrijven.						
(b) Voor de functies klimaat en milieu en overig is geen basispad gespecificeerd, enkel de effecten van het beleidspakket worden gerapporteerd.						

Het beleidspakket van de partijen intensificeert per saldo 13,9 mld euro in de **sociale zekerheid**. Dat is 9,3 mld euro meer dan het coalitieakkoord. Dit betreft vooral een publieke voorziening voor kinderopvang en een hoger minimumloon inclusief koppeling van de uitkeringen. Daarnaast worden middelen gereserveerd voor maatregelen op het gebied van de arbeidsmarkt, armoede en schulden. De kinderopvangtoeslag wordt afgeschaft. Op de **zorg** intensificeert het beleidspakket per saldo 5,3 mld euro. Dit is 4,5 mld euro meer dan in het coalitieakkoord, zie paragraaf 1.2. Het beleidspakket intensificeert 2,8 mld euro op **openbaar bestuur**. Dit betreft vooral een verhoging van het gemeente- en provinciefonds en een reservering voor uitgaven aan het programma Werk aan Uitvoering. Op **onderwijs** wordt voor 6,6 mld euro geïntensificeerd. Het gaat om intensiveringen gericht op het verbeteren van kansengelijkheid, het versterken van de onderwijskwaliteit, vervolgopleidingen en onderzoek. Daarnaast wordt een basisbeurs ingevoerd en is er budget voor het verbeteren van onderwijssalarissen. Tot slot worden de uitgaven aan wetenschappelijk onderzoek verhoogd. De intensivering is 1,7 mld euro meer dan in het coalitieakkoord vanwege hogere onderwijssalarissen, meer budget voor het mbo en omscholing gericht op de energietransitie. Aan **overdrachten aan bedrijven** wordt in 2025 per saldo 1,7 mld euro meer besteed. Een andere invulling van het Nationaal Groeifonds gaat gepaard met extra subsidies.⁴

Het beleidspakket intensificeert per saldo 1,7 mld euro op **internationale samenwerking**. Deze intensivering betreft vooral extra budget voor ontwikkelingssamenwerking. Dit budget wordt met 1,1 mld meer verhoogd dan in het coalitieakkoord. Het beleidspakket van de partijen intensificeert per saldo 1,8 mld euro op

⁴ In deze doorrekening is geen rekening gehouden met de mogelijke omzetting van ProRail naar een zbo

veiligheid. Deze extra middelen zijn onder meer bedoeld voor het versterken van de politieorganisatie en de justitiële keten en hogere politiesalarissen. Op het terrein van **bereikbaarheid** komt het beleidspakket tot een netto intensivering van 2,4 mld euro. Dit betreft vooral een reservering voor beheer, onderhoud en renovatie van infrastructuur, en een reservering voor infrastructurele ontsluiting van nieuwe woningen. Het is 0,6 mld meer dan in het coalitieakkoord, vooral vanwege meer uitgaven aan openbaar vervoer. Het beleidspakket van de partijen intensificeert per saldo 0,9 mld euro op **defensie**. Dit betreft extra uitgaven aan personeel en betere arbeidsvoorwaarden. De intensivering is 2,1 mld euro lager dan in het coalitieakkoord door het niet verhogen van het budget voor materieel en onderhoud.

Aan **klimaat en milieu** wordt in 2025 per saldo 5,4 mld euro meer besteed. Dit betreft vooral subsidies voor het stimuleren van de energietransitie, een intensivering voor het terugbrengen van de stikstofuitstoot en -depositie en een transitie van de landbouwsector. Op dit moment is de invulling van de fondsen voor klimaat en stikstofaangepak niet concreet uitgewerkt. De budgettaire en economische doorwerking is daarom onzeker. De **overige** uitgaven blijven per saldo ongewijzigd.

Tabel 1.2 Werkgelegenheidseffecten bij de overheid en zorg van beleidspakket PvdA en GroenLinks

	MEV 2022	Basispad	Effect beleidspakket	Beleidspakket + basispad
	<i>mln gewerkte uren, 2021</i>	<i>% per jaar, 2022-2025</i>		
Overheid	1565	0,6	2,3	2,9
Zorg	1863	2,5	0,8	3,3
Overheid en zorg	3428	1,6	1,5	3,1

Het beleidspakket van de partijen leidt tot een stijging van de werkgelegenheid bij de **overheid** van 2,3% per jaar ten opzichte van het basispad. Dit komt met name door intensiveringen in het onderwijs en openbaar bestuur. Als gevolg van het beleidspakket stijgt de werkgelegenheid in de **zorg** met 0,8% per jaar ten opzichte van het basispad.

Tabel 1.3 Effecten op lastenontwikkeling van beleidspakket PvdA en GroenLinks

	Basispad	Effect beleidspakket	Beleidspakket + basispad
	<i>mutatie in mld euro, 2022-2025</i>		
Beleidsmatige lastenontwikkeling	9,5	27,8	37,3
... waarvan gezinnen	4,5	0,6	5,2
... waarvan bedrijven	4,9	26,2	31,1
... waarvan buitenland	0,1	1,0	1,0
... waarvan inkomen en arbeid	6,2	8,2	14,5
... waarvan vermogen en winst	2,2	13,9	16,1
... waarvan klimaat en milieu	0,4	4,5	4,8
... waarvan overig	0,7	1,2	1,9
+ is lastenverzwaring, - is lastenverlichting			

In het basispad nemen de beleidsmatige lasten met 9,5 mld euro toe, voornamelijk door de stijging van de zorgpremies. Ook nemen de lasten toe door de afbouw van aftrekposten en coronasteun in de inkomensheffing. De beleidsmatige lasten voor bedrijven worden verzwaaard door met name het aflopen van de tijdelijke verlaging van de Awf-premie, de versoering van de verliesverrekening en de aanscherping van de earningsstrippingmaatregel in de vennootschapsbelasting. In het coalitieakkoord blijven de beleidsmatige lasten per saldo gelijk, terwijl de lasten van gezinnen (-1,4 mld euro) wel verschuiven naar bedrijven (1,3 mld euro) en buitenland (0,2 mld euro).

De partijen verzwaren de **beleidsmatige lasten** in 2025 met per saldo 27,8 mld euro ten opzichte van het basispad. **Gezinnen** betalen per saldo 0,6 mld euro meer belasting en premies. Deze lastenverzwaring is voornamelijk het gevolg van de invoering van een vermogensbelasting over alle boxen voor vermogens boven 1 mln euro, een vijf schijvenstelsel in box 1 en de doorwerking van de zorguitgaven op de zorgpremies. De lasten voor gezinnen worden daarentegen verlicht door de omvorming van de arbeidskorting naar een hoger werknemersvoordeel. Voor **bedrijven** stijgen de beleidsmatige lasten per saldo met 26,2 mld euro. De lasten stijgen vooral door de verhoging van de WW-premies, de tariefverhoging en schijfverkortingen in de vennootschapsbelasting en de introductie van de vermogensbelasting. Er zijn ook lastenverlichtende maatregelen, zoals de afschaffing van de verhuurderheffing. De beleidsmatige lasten voor het **buitenland** worden per saldo met 1,0 mld euro verhoogd. De lasten stijgen door de verhoging van de vliegbelasting en het afschaffen van de vrijstelling in de dividendbelasting bij inkoop van eigen aandelen.

De beleidsmatige lastenverzwaring van 27,8 mld euro is ook op te bouwen vanuit de verschillende lastencategorieën. De lasten op **inkomen en arbeid** worden per saldo met 8,2 mld euro verzwaaard. Deze lasten stijgen vooral door de verhoging van de WW-premies en de doorwerking van de verhoogde zorguitgaven op de zorgpremies. De lasten op **vermogen en winst** worden per saldo met 13,9 mld euro verzwaaard. De lastenverzwaring volgt grotendeels uit de introductie van de vermogensbelasting over alle boxen en de verhoging van de vennootschapsbelasting. De belastingen op **klimaat en milieu** worden door het beleidspakket per saldo verzwaaard met 4,5 mld euro. De lasten stijgen door de invoering van een verpakkingenbelasting, een vlakke CO₂-heffing voor de industrie en een vrachtwagenheffing. Het beleidspakket van de partijen verhoogt per saldo de **overige** lasten met 1,2 mld euro. Hieraan ligt een quotum voor doelgroepbanen en de verhoging van de tabaksaccijns en verbruiksbelasting op alcoholvrije dranken ten grondslag.

Na 2025 neemt de beleidsmatige lastenverzwaring van het beleidspakket per saldo toe met 0,8 mld euro. De lastenverzwaring voor gezinnen wordt na de kabinetsperiode per saldo 2,8 mld euro groter, wat voornamelijk komt door de gecombineerde uitfasering van hypotheekrenteaftrek en eigenwoningforfait. Daarnaast wordt de lastenverzwaring voor bedrijven uit het beleidspakket na de kabinetsperiode 2 mld euro kleiner, door de minder drukkende vermogensbelasting en het wegvallen van de structurele lasten uit de verhuurderheffing. De lastenverzwaring in het beleidspakket voor het buitenland blijft onveranderd na de kabinetsperiode.

1.2 Zorg

De partijen verhogen de collectieve zorguitgaven met 5,3 mld euro in 2025 ten opzichte van het basispad, 4,6 mld euro meer dan in het coalitieakkoord. De verhoging is opgebouwd uit een verhoging van de collectieve Zvw-uitgaven met 5,0 mld euro, een verlaging van de collectieve Wlz-uitgaven met 1,1 mld euro en een verhoging van de overige zorguitgaven met 1,4 mld euro.

In de **curatieve zorg** wordt door de partijen een deel van het coalitieakkoord gehandhaafd en een aantal wijzigingen ten opzichte van het coalitieakkoord doorgevoerd. Net als in het coalitieakkoord is het de intentie

van de partijen om via een Zorgakkoord in combinatie met macrobeheersingsinstrument (MBI) de volumegroei in de ziekenhuiszorg, de geestelijke gezondheidszorg (ggz), de wijkverpleging en de huisartsenzorg te beperken. Het MBI fungeert daarbij als stok achter de deur. Verder wordt de aanspraak op medisch generalistische zorg, farmaceutische zorg, hulpmiddelen, gedragskundige zorg en paramedische zorg op basis van de Wlz of Zvw niet meer afhankelijk van de leveringsvorm van de Wlz-zorg, maar wordt die voor alle cliënten in de Wlz vergoed vanuit de Zvw. De bevrozing van het eigen risico in de Zvw uit het coalitieakkoord wordt tot en met 2023 gehandhaafd. Vanaf 2024 wordt de bevrozing teruggedraaid en vervangen door een halvering van het eigen risico. Daarnaast wordt de vaste eigen bijdrage per diagnose-behandelcombinatie (DBC) in de medisch specialistische zorg teruggedraaid. Verder voeren de partijen een algeheel verbod op alcoholreclame in en breiden ze het verbod op winstuitkering voor intramurale zorgleners uit naar de gehele zorgketen. Alle artsen komen verplicht in loondienst.

In de **langdurige zorg** leidt het opheffen van pakketverschillen tussen intra- en extramurale Wlz (met uitzondering van mondzorg) tot een ombuiging van de Wlz. De partijen draaien ten opzichte van het coalitieakkoord de herinterpretatie van de personeelsnorm uit het kwaliteitskader en het schrappen van de integrale vergelijking terug. De taakstellende ombuiging op de verpleeghuiszorg wordt daarmee ook ongedaan gemaakt.

Bij de **overige zorg** beogen de partijen om de eigen bijdrage voor huishoudelijke hulp (Wmo) voor hoge inkomens te verhogen. Daartoe wordt de rijksbijdrage aan gemeenten taakstellend verlaagd. Verder verhogen de partijen het gemeente- en provinciefonds.

In aanvulling op het coalitieakkoord hebben de partijen de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met werkgevers, werknemers, zorgverzekeraars en gemeenten om de lonen in de zorg per 2022 met 3% te verhogen. De partijen intensiveren daarmee in de curatieve zorg, langdurige zorg en overige zorg.

Tabel 1.4 Effecten op belangrijkste indicatoren zorg van beleidspakket PvdA en GroenLinks

	MEV 2022	Basispad	Effect beleidspakket	Beleidspakket + basispad
	2021			2025
Curatieve zorg (Zvw)				
Collectieve uitgaven (a)	47,1	52,4	5,0	57,3
a.g.v. (budget)maatregelen			-0,5	
eigen betalingen			3,1	
aanpassing basispakket			0,0	
overig			2,3	
Eigen betalingen (b) (in euro p.p.)	3,2 (216)	3,3 (227)	-1,7 (-114)	1,6 (113)
Langdurige zorg (Wlz)				
Collectieve uitgaven (a)	25,7	30,6	-1,1	29,5
a.g.v. (budget)maatregelen			0,0	
eigen betalingen			0,0	
overig			-1,1	
Overig (o.a. Wmo/jeugd)	13,2	13,2	1,4	14,6
Collectieve zorguitgaven (a)	86,0	96,2	5,3	101,4
(a) Nettobedragen (b) Dit betreft de eigen betalingen onder het verplicht eigen risico voor verzekerde curatieve zorg. In het basispad is het eigen risico 401 euro per persoon in 2025 (in prijzen 2021). In lopende prijzen is dit 430 euro. Merk daarbij op dat niet iedereen het eigen risico vol maakt.				

1.3 Macro-economische effecten

De bbp-groei ligt gemiddeld 0,5%-punt per jaar boven het basispad. De hogere bbp-groei is gelijk aan die van het coalitieakkoord. De groei is met name het gevolg van hogere overheidsbestedingen op het gebied van onderwijs, zorg, openbaar bestuur en infrastructuur. De consumptie van huishoudens neemt toe vanwege de verhoging van de uitkeringen die aan het minimumloon gekoppeld zijn, en de lastenverlichting in de loon- en inkomstenbelasting voor huishoudens. Door hogere binnenlandse vraag en extra subsidies nemen de bedrijfsinvesteringen met 0,5%-punt per jaar meer toe dan in het basispad, ondanks het drukkende effect van de hogere lasten voor bedrijven door onder andere hogere WW-premies en belastingen. De uitvoer daalt licht als gevolg van een hogere uitvoerprijs.

De werkloosheid komt in 2025 1,2%-punt lager uit dan in het basispad. De werkgelegenheid neemt voornamelijk toe door een hogere arbeidsvraag bij de overheid en de zorg. De krapte op de arbeidsmarkt neemt hierdoor sterk toe. De daling van de werkloosheid is groter dan in het coalitieakkoord en wordt

enigszins beperkt door een toename van het arbeidsaanbod, onder andere vanwege de groei van de arbeidsvraag.

De cao-lonen bij bedrijven nemen met 0,1%-punt per jaar minder toe dan in het basispad. Net als in het coalitieakkoord, waar de cao-lonen bij bedrijven stijgen, is er een opwaartse druk op de lonen vanwege de verhoging van het minimumloon en de lagere werkloosheid. De stijging van de lonen wordt echter gedrukt door de lagere lasten op arbeid en de hogere werkgeverslasten. De inflatie neemt met 0,3%-punt toe ten opzichte van het basispad. Opwaartse effecten van een hogere bezettingsgraad en hogere arbeidskosten vallen deels weg tegen een neerwaarts effect van lagere kapitaalkosten. De reële cao-lonen dalen ten opzichte van het basispad.

Tabel 1.5 Macro-economische effecten van beleidspakket PvdA en GroenLinks

	Basispad	Effect beleidspakket	Beleids­pakket + basispad
<i>gemiddelde verandering in % per jaar, 2022-2025</i>			
Volume bestedingen en productie			
Bruto binnenlands product	2,0	0,5	2,5
Consumptie huishoudens	3,0	0,5	3,4
Overheidsbestedingen	1,1	1,7	2,8
Investerings­bedrijven	2,0	0,5	2,5
Uitvoer goederen en diensten	3,6	-0,1	3,5
Lonen en prijzen			
Cao-loon bedrijven	2,3	-0,1	2,2
Inflatie (hicp, a)		0,3	
Reële arbeidskosten bedrijven	0,6	0,1	0,7
Arbeidsmarkt			
Werkgelegenheid (gewerkte uren)	0,8	0,4	1,2
... waarvan bedrijven	0,9	0,2	1,0
	<i>niveau 2025 in %</i>	<i>effect op niveau in %-punt</i>	<i>niveau 2025 in %</i>
Werkloze beroepsbevolking	4,1	-1,2	3,0
Arbeidsinkomensquote bedrijven	73,8	0,9	74,7
a) geharmoniseerde consumenten­prijsindex			

1.4 Overheidssaldo en overheidsschuld

Het EMU-saldo komt door het beleidspakket 1,1% bbp lager uit dan in het basispad. Door de maatregelen neemt het saldo initieel af met 1,5% bbp. De macro-economische doorwerking zorgt voor een toename van

het saldo met 0,4% bbp. Het EMU-saldo in 2025 komt daarmee uit op -1,8% bbp. Dat is hoger dan de -2,7% bbp in het coalitieakkoord.

Het positieve doorwerkingseffect komt vooral door de hogere werkgelegenheid en consumptie als gevolg van de intensiveringen in de overheid en de zorg en hogere uitkeringen. Deze leiden tot extra inkomsten via de loon- en inkomstenbelasting en daarnaast tot hogere inkomsten uit productgebonden belastingen. De lagere werkloosheid drukt de uitgaven aan werkloosheidsuitkeringen. Tegelijkertijd kent dit pakket ook maatregelen met een relatief beperkte doorwerking, zoals lastenverzwaringen voor bedrijven.

Het structurele EMU-saldo in 2025 is -2,3% bbp. Het structurele EMU-saldo corrigeert voor tijdelijke effecten van het beleidspakket op de economische groei. Omdat de economie binnen de kabinetsperiode hard groeit, leidt een correctie hiervoor tot een structureel saldo dat lager uitkomt dan het EMU-saldo. Het effect van het beleidspakket op het structurele saldo is daarmee groter dan het effect op het EMU-saldo. Het structurele saldo houdt geen rekening met aanpassingen van beleid, de arbeidsmarkt en de economie na de kabinetsperiode.

De schuldquote stijgt in 2025 ten opzichte van het basispad door een lager EMU-saldo. De schuldquote neemt minder toe dan bij het coalitieakkoord, omdat het EMU-saldo minder verslechtert. De stijging van de schuldquote wordt gedempt door de stijging van het nominale bbp (de noemer van de schuldquote). Het nominale bbp stijgt door zowel meer economische groei als hogere prijzen.

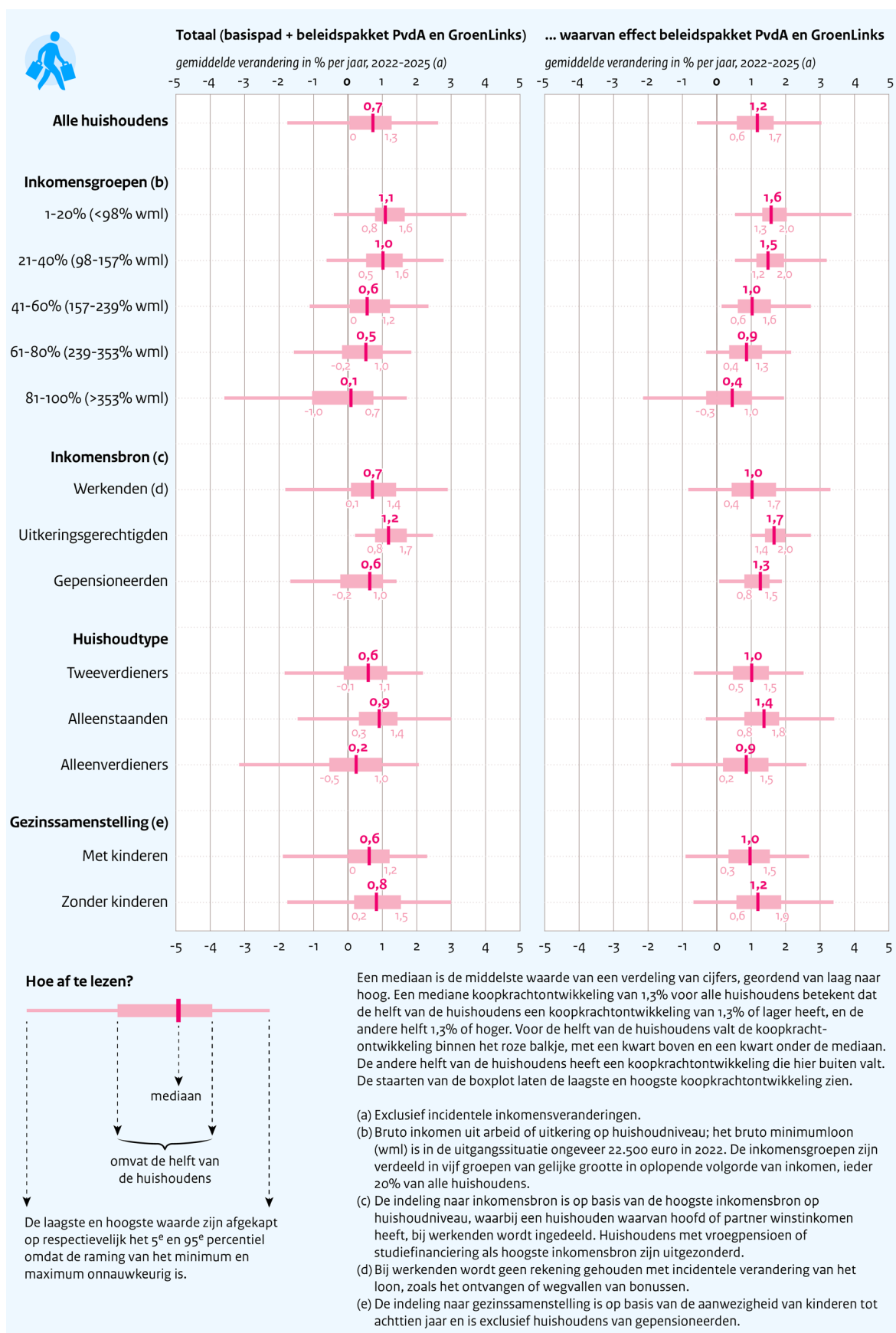
Tabel 1.6 Effecten op overheidstekort en overheidsschuld van beleidspakket PvdA en GroenLinks

	Basispad	(Initieel) effect beleidspakket	Doorwerkings- effect beleidspakket	Effect beleidspakket + basispad
	% bbp, 2025			
EMU-saldo	-0,7	-1,5	0,4	-1,8
Structureel EMU-saldo (a)	-0,8	-1,5		-2,3
EMU-schuld	54,0	1,1		55,2
a) EMU-saldo gecorrigeerd voor de conjunctuur en bijzondere eenmalige factoren				

1.5 Koopkrachteffecten

Het beleidspakket verbetert de statische koopkracht in doorsnee met 1,2% gemiddeld per jaar. Die stijging is groter dan in het coalitieakkoord. In 2022 en 2023 heeft de hoge inflatie in het basispad een drukkend effect, waardoor de totale koopkracht in de jaren 2022 tot en met 2025 gemiddeld met 0,7% stijgt. De belangrijkste maatregelen uit het beleidspakket van de PvdA en GroenLinks die bijdragen aan de positieve koopkracht zijn het verhogen van het werknemersvoordeel – die voor werknemers de arbeidskorting vervangt - en het verhogen van het wettelijk minimumloon. Deze regelingen zijn verder geïntensiveerd ten opzichte van het coalitieakkoord, waar de arbeidskorting en het wettelijk minimumloon ook al werden verhoogd. De belangrijkste negatieve invloed van het beleidspakket op de koopkracht zijn de hogere zorgpremies als gevolg van de hogere Zvw-uitgaven.

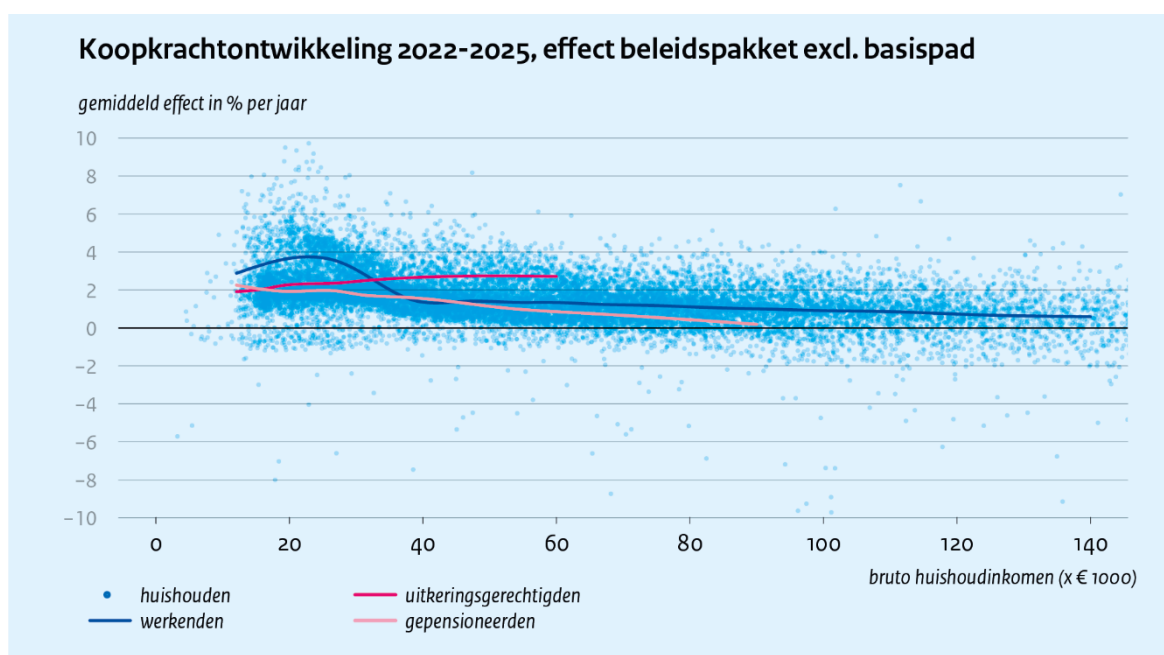
Figuur 1 Boxplot effecten beleidspakket PvdA en GroenLinks en totale koopkrachtontwikkeling (inclusief basispad), gemiddeld over periode 2022-2025⁵

Als gevolg van het beleidspakket dalen de reële lonen met gemiddeld 0,4% per jaar ten opzichte van het basispad. In het basispad is vanwege de recent sterk gestegen inflatie voor de berekening van de koopkrachteffecten afgeweken van de middellange termijnverkenning en is gebruikgemaakt van de meest recente inflatieraming door DNB.⁶ Door het beleidspakket komt daarnaast de inflatie gemiddeld 0,3%-punt per jaar hoger uit.

De laagste inkomensgroepen gaan er het meest op vooruit als gevolg van het beleidspakket: 1,6% gemiddeld per jaar ten opzichte van het basispad. Dit wordt vooral veroorzaakt door de verder verhoging en uitbreiding – ten opzichte van het coalitieakkoord – van het wettelijk minimumloon en het halveren van het eigen risico. Ook wordt een aantal lastenverzwarende maatregelen uit het coalitieakkoord teruggedraaid, zoals het halveren van de jonggehandicaptenkorting, het versnellen van de afbouw van de dubbele algemene heffingskorting in de bijstand en een aantal bezuinigingen in de huurtoeslag. De hoogste inkomensgroep gaat er 0,4% gemiddeld per jaar op vooruit ten opzichte van het basispad, met name door het verhogen van het werknemersvoordeel, met maximaal zo'n 1400 euro (boven op de verhoging van ruim 400 euro van de arbeidskorting in het coalitieakkoord). Daar staan lastenverzwaringen tegenover in de vorm van hogere belastingtarieven voor hoge inkomens in box 1, het introduceren van een progressieve vermogensbelasting met een brede grondslag en het afschaffen van de hypotheekrenteaftrek.

Figuur 2 Puntenwolk effecten beleidspakket PvdA en GroenLinks, gemiddelde over periode 2022-2025

In doorsnee gaan uitkeringsgerechtigden er meer op vooruit dan de doorsnee gepensioneerde of werkende. De mediane koopkrachtontwikkeling als gevolg van het beleidspakket van de uitkeringsgerechtigden is gemiddeld 1,7% per jaar, tegenover 1,3% voor gepensioneerden en 1,0% voor werkenden. Uitkeringsgerechtigden profiteren vooral van de doorwerking van het verhoogde wettelijk minimumloon in de uitkeringen en het halveren van het eigen risico. Werkenden met lagere inkomens profiteren het meest van het beleidspakket. Naast het verhogen van het wettelijk minimumloon, ontvangen ze ook meer werknemersvoordeel. De mediane koopkrachtontwikkeling van gepensioneerden inclusief basispad bedraagt 0,6% per jaar. Voor gepensioneerden met hogere aanvullende

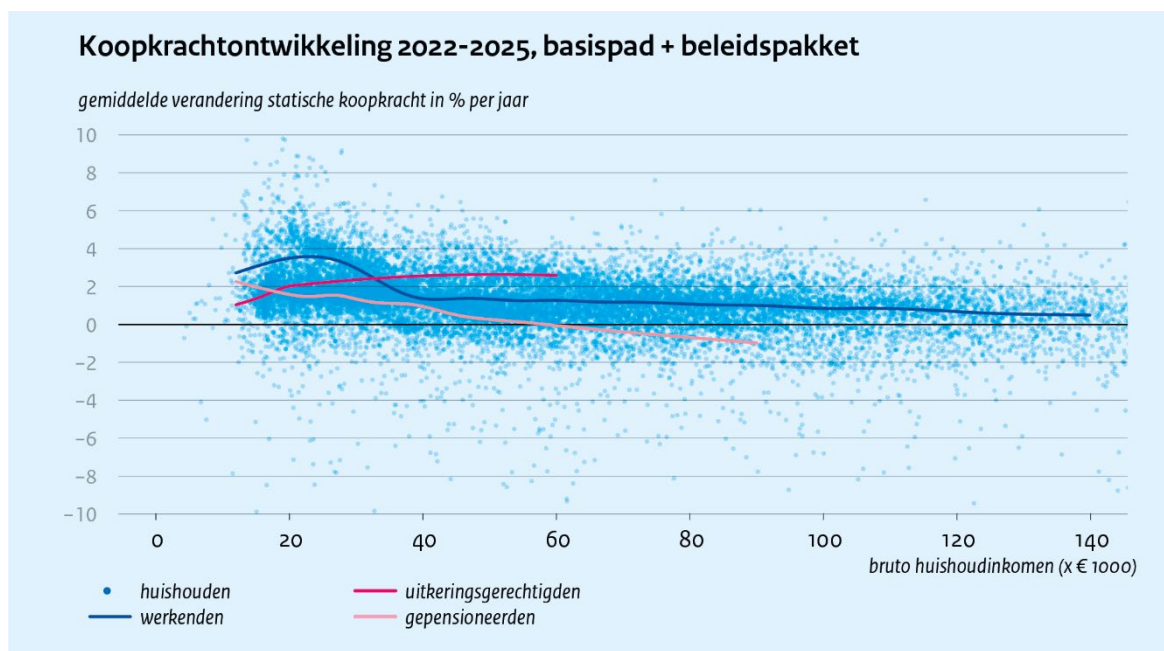
⁵ De reservering uit het coalitieakkoord van een half miljard euro voor arbeidsmarkt, armoede en schulden is budgettair in de rest van de doorrekening wel meegenomen, maar - omdat deze niet gespecificeerd is - niet in de koopkrachtberekeningen. Afhankelijk van de latere invulling kan dit wel koopkrachteffecten hebben.

⁶ DNB, 2021, Economische Ontwikkelingen en Vooruitzichten DNB, december 2021.

pensioenen is de koopkrachtontwikkeling in doorsnee licht negatief, door beperkte indexaties van de aanvullende pensioenen in het basispad.⁷

Bij de lagere inkomensgroepen is er vooral spreiding door relatief positieve koopkrachteffecten, terwijl bij de hogere inkomensgroepen er meer spreiding richting negatieve koopkrachteffecten is. Bij de lagere inkomensgroepen gaat een deel er relatief veel op vooruit doordat de werknemers in die groepen meer werknemersvoordeel krijgen (en gepensioneerden, uitkeringsgerechtigden en zelfstandige ondernemers niet) en er in verschillende mate wordt geprofiteerd van de verhoging van het wettelijk minimumloon. Werknemers die precies het minimumloon verdienen en uitkeringsgerechtigden krijgen de volledige verhoging. Naarmate werknemers meer verdienen zullen ze steeds minder profiteren van de verhoging.⁸ Bij de hoogste inkomensgroepen zijn er huishoudens met relatief veel box 2- of box 3-vermogen waarvan de statische koopkracht afneemt als gevolg van de progressieve vermogensbelasting. Daarnaast krijgt de groep met een inkomen boven 150.000 euro te maken met een belastingtarief in box 1 van 60%, wat voor negatieve koopkrachteffecten zorgt.

Figuur 3 Puntenwolk koopkrachtontwikkeling (inclusief basispad), gemiddelde over periode 2022-2025

1.6 Langetermijnbeleidseffecten op inkomensverdeling

Het beleidspakket van de PvdA en GroenLinks leidt per saldo tot een lagere inkomensongelijkheid op de lange termijn. Ten opzichte van het basispad is de Gini-coëfficiënt 7,1% lager. De daling is daarmee groter dan die uit het coalitieakkoord.

⁷ Het beleid van de nieuwe verlaagde indexatiegrens voor pensioenfondsen is niet in het basispad verwerkt, omdat het nog onvoldoende uitgewerkt was.

⁸ Een verhoging van het minimumloon werkt door op het verdere loongebouw, maar wel steeds minder naarmate het inkomen hoger is. Bij een verhoging van het minimumloon met 13,3% is de inschatting dat deze verhoging tot circa 50% boven het nieuwe minimumloon doorloopt (zie CPB, Effecten verhogen minimumloon, CPB Notitie, december 2020 ([link](#))).

Tabel 1.7 Langetermijneffecten op de inkomensverdeling van beleidspakket PvdA en GroenLinks

	Basispad (a)	Effect beleidspakket (b)	Beleids­pakket + basispad (c)
	% (positief = meer inkomensongelijkheid)		
Mutatie in de Gini-coëfficiënt	0,6	-7,1	-6,5
(a) Basispad geeft de ontwikkeling van de Gini-coëfficiënt weer voor de MEV 2022 inclusief de effecten nadien van beleid van het demissionaire kabinet. (b) Effect beleidspakket toont het effect van het beleidspakket op de ontwikkeling van de Gini-coëfficiënt. (c) Beleids­pakket + basispad geeft de ontwikkeling van de Gini-coëfficiënt weer voor het basispad inclusief de effecten van het voorgestelde beleidspakket.			

De belangrijkste maatregel die zorgt voor een lagere inkomensongelijkheid is het verder verhogen- en uitbreiden van de verhoging naar bijvoorbeeld gepensioneerden - van het wettelijk minimumloon. Daarnaast zorgen het introduceren van een vijschijvenstelsel in box 1 en een progressieve vermogensbelasting voor de sterkste afname van de inkomensongelijkheid. Daar staat tegenover dat het verhogen van het werknemersvoordeel – dat de arbeidskorting voor werknemers vervangt - voor een hogere inkomensongelijkheid zorgt.

1.7 Structurele werkgelegenheidseffecten

In totaal verlagen de maatregelen van het beleidspakket de structurele werkgelegenheid in uren met 0,3%. Deze daling is het gevolg van maatregelen bij de sociale zekerheid en het arbeidsmarktbeleid. Het pakket van fiscale maatregelen verhoogt de structurele werkgelegenheid licht. De daling in de structurele werkgelegenheid in uren is (in absolute waarde) wat kleiner dan de daling van 0,5% in het coalitieakkoord.

Tabel 1.8 Effecten van beleidspakket PvdA en GroenLinks op de structurele werkgelegenheid in uren

	Effect beleidspakket
	verandering t.o.v. basispad in %
Werkgelegenheid in uren	-0,3
...waarvan fiscaal	0,1
...waarvan sociale zekerheid/arbeidsmarktbeleid	-0,4
...waarvan pensioen	0,0
(a) Door afronding kan het totaal afwijken van de som van de onderdelen. (b) 0,1% staat ongeveer gelijk aan 7500 voltijdsbanen.	

Op het terrein van de sociale zekerheid en het arbeidsmarktbeleid leidt de verhoging van de bijstand en het minimumloon tot een daling van de structurele werkgelegenheid. De hogere bijstand maakt de overgang naar werk met een loon boven het minimumloon financieel minder aantrekkelijk. Daarnaast zorgt het hogere minimumloon ervoor dat werkgevers minder personen in dienst nemen.⁹ Het beleidspakket van de

⁹ Voor een nadere analyse van de effecten van wijzigingen in het minimumloon en de daaraan gekoppelde sociale uitkeringen zie de CPB-publicatie '[Kansrijk arbeidsmarktbeleid – update minimumloonbeleid](#)' van april 2020.

partijen versterkt beide effecten ten opzichte van het coalitieakkoord omdat de bijstand en het minimumloon verder worden verhoogd en de kostendelersnorm in de Participatiewet volledig wordt afgeschaft. Anderzijds wordt in het beleidspakket van de partijen de daling in de werkgelegenheid beperkt door de uitbreiding van de beschutte werkplekken en het quotum voor doelgroepbanen.

De fiscale maatregelen leiden per saldo tot een lichte stijging van de structurele werkgelegenheid.

Eenzijds leidt de verhoging van het fiscale voordeel voor werknemers tot meer werkgelegenheid. Anderzijds leidt met name de verhoging van de werkgeverslasten tot minder werkgelegenheid.

1.8 Financiële lasten voor toekomstige generaties

Het beleidspakket van de partijen verhoogt de financiële lasten voor toekomstige generaties ten opzichte van het basispad. Het houdbaarheidssaldo verslechtert met 1,9% bbp tot -3,5% bbp. Deze

verslechtering is kleiner dan die in het coalitieakkoord, dat leidt tot een houdbaarheidssaldo van -4,3% bbp.

Ten opzichte van het basispad worden de structurele uitgaven aan alle functies verhoogd, vooral op het gebied van sociale zekerheid, onderwijs en zorg. Tegenover de hogere uitgaven staat een kleinere stijging van de overheidsinkomsten. Met name de lasten voor bedrijven worden verzwaard. Het doorwerkingseffect is negatief, onder andere omdat de partijen intensiveren op vergrijzingsgevoelige zorguitgaven.

Het netto profijt dat burgers hebben van de overheid neemt in de komende kabinetsperiode en tot 2060 toe ten opzichte van het basispad. Als gevolg van de extra uitgaven worden de baten vanuit de overheid

structureel verhoogd; in mindere mate leiden de lastenverzwaringen die hier tegenover staan tot structureel hogere lasten. Omdat de partijen ten opzichte van het coalitieakkoord de lasten juist meer verhogen dan de baten, komt het netto profijt tot 2060 lager uit dan in de doorrekening van het coalitieakkoord.

Het hogere netto profijt is niet houdbaar op lange termijn. Vanaf 2060 wordt technisch verondersteld dat

de overheidsfinanciën houdbaar worden gemaakt. Om dit te bereiken zijn extra ombuigingen of lastenverzwaringen nodig, waardoor het netto profijt vanuit de overheid afneemt. Tegenover deze hogere lasten staan overigens ook baten omdat de effecten van intensivering in bijvoorbeeld onderwijs, klimaat en milieu deels terechtkomen bij toekomstige generaties.

In 2060 komt de staatsschuld 40,3% bbp hoger uit door het beleidspakket van de partijen. Doordat de overheidsinkomsten structureel achterblijven bij de overheidsuitgaven, stijgt de schuldprojectie van de partijen ten opzichte van het basispad. Deze stijging is kleiner dan die in het coalitieakkoord.

Tabel 1.9 Effecten op financiële lasten voor toekomstige generaties van beleidspakket PvdA en GroenLinks

	Basispad	Effect beleidspakket	Beleids­pakket + basispad
			% bbp
Houdbaarheidssaldo	-1,6	-1,9	-3,5
... waarvan structurele beleidsimpuls		-1,5	
... waarvan doorwerkingseffecten (o.a. vergrijzing)		-0,3	
... waarvan effect structurele werkgelegenheid		-0,1	
Netto profijt van de overheid			
2022 - 2025	1,6	1,3	2,9
2026 - 2059	1,1	1,4	2,4
2060 en verder (a)	-0,8	-1,3	-2,1
Overheidsschuld			
Schuldprojectie 2060 (b)	28,1	40,3	68,4
(a) Inclusief de resterende houdbaarheidsopgave na 2060. (b) Aangenomen is een rente op staatsobligaties gebaseerd op de rentetermijnstructuur met UFR. Deze rente bij de schuldprojectie komt in plaats van de uniforme discontovoet die in de vergrijzingssommen gebruikelijk is en bevat geen onzekerheid over de inkomsten en uitgaven van de overheid. Indien de rente stijgt, kan de schuld significant hoger uitkomen.			

In lijn met de analyse van het coalitieakkoord is ook doorgerekend wat het effect is als de in het coalitieakkoord als incidenteel aangemerkte uitgaven inderdaad tijdelijk blijken te zijn.¹⁰ Ten opzichte van het basispad verslechtert in dat geval het houdbaarheidssaldo met 1,2% bbp tot -2,8% bbp als gevolg van het beleidspakket van de partijen. De staatsschuld zou in 2060 uitkomen op 52,4% bbp, dit is een toename van 24,3% bbp ten opzichte van het basispad.

¹⁰ Zie CPB, 2022, Analyse coalitieakkoord 2022-2025 ([link](#)).

2 Verantwoording

Deze doorrekening bouwt voort op de uitgangspunten en aannamen zoals gebruikt bij de doorrekening van het coalitieakkoord. De partijen hebben wijzigingsvoorstellen op het coalitieakkoord aangeleverd, voor precisering van de voorstellen is nader contact gezocht met de twee partijen. De invulling van de ongewijzigde coalitieakkoordmaatregelen is ontleend aan de analyse van het coalitieakkoord.

Net als bij de analyse van het coalitieakkoord zijn aannamen gedaan. Veel maatregelen behoeven nadere uitwerking. Waar nodig zijn aannames gedaan om de macro-economische doorwerking te kunnen bepalen. Een andere vormgeving dan aangenomen kan tot andere effecten leiden. Voor nieuwe voorstellen is geleidelijke invoering verondersteld vanaf het moment dat dit redelijkerwijs mogelijk is. Maatregelen die onlosmakelijk verbonden zijn met het coalitieakkoord kennen een invoerjaar zoals in dat akkoord voorgenomen.

Uitvoerbaarheid en stapeling zijn risico's voor de haalbaarheid van de voornemens. In deze doorrekening geldt een voorbehoud ten aanzien van de juridische en uitvoeringstechnische haalbaarheid, die slechts summier getoetst is. Gegeven de krappe arbeidsmarkt en andere capaciteitsknelpunten is er een significant risico op onderuitputting, verdringing en/of prijsopdrijvende effecten van het totaalpakket.

Tijdelijke maatregelen zijn alleen gehonoreerd als ze naar de aard incidenteel zijn. De wijzigingsvoorstellen laten de fondsen en incidentele maatregelen uit het coalitieakkoord grotendeels intact. Deze doorrekening behandelt deze maatregelen hetzelfde als bij de analyse van het coalitieakkoord: beleid dat niet naar de aard incidenteel is, dient structureel gefinancierd te worden. Net als in de analyse van het coalitieakkoord is ook een variant opgenomen met het beeld wanneer de door de coalitie veronderstelde incidentele maatregelen inderdaad tijdelijk blijken.

Het basispad voor de doorrekening is de middellangetermijnverkenning (mlt) zoals gepubliceerd in september 2021,¹¹ aangevuld met de besluitvorming sindsdien. Dat betekent dat de uitkomsten kunnen worden vergeleken met die in de CPB-doorrekening van het coalitieakkoord. Het basispad is niet aangepast aan gewijzigde economische inzichten en omstandigheden sinds de totstandkoming van de mlt. De belangrijkste wijzigingen ten opzichte van het beeld op Prinsjesdag 2021 zijn de gestegen inflatie en de invoering van een nieuwe lockdown. Net als voor de doorrekening van het coalitieakkoord is in het koopkrachtbeeld gebruikgemaakt van een recentere inflatieraming.¹²

¹¹ <http://www.cpb.nl/actualisatie-verkenning-middellange-termijn-2022-2025-september-2021>

¹² Een verdere toelichting op het basispad is te vinden in paragraaf 2.4 en hoofdstuk 3 van Analyse economische en budgettaire effecten van het coalitieakkoord, CPB Notitie, 2022 ([link](#)) en in de actualisatie verkenning middellange termijn 2022-2025. ([link](#))

Verplichtende maatregelen zonder EMU-relevant effect zijn niet in de doorrekening betrokken. Niet-EMU-relevante lasten komen veelal voort uit normen, geboden of verplichtingen die de overheid direct of indirect (impliciet via andere maatregelen) oplegt zonder dat er een effect is op de wettelijke belasting- en premieontvangsten, zoals bijmengverplichtingen of energienormen. Noch voor de ongewijzigde maatregelen uit het coalitieakkoord, noch voor de wijzigingsvoorstellen zijn deze effecten gekwantificeerd. Het gaat in ieder geval om onderstaande, niet-uitputtende lijst van maatregelen die een mogelijk niet-EMU-relevante last kunnen impliceren:

- Aanscherping CO₂-heffing industrie
- Generieke CO₂-heffing industrie
- Verplichte isolatiestandaard huurwoningen
- Invoeren bijmengverplichting groen gas
- Normering hybride warmtepompen
- Normering gebruik recycalaat in bouwmaterialen
- Normering verduurzaming industriegebouwen

3 Wijzigingsvoorstellen

Deze paragraaf geeft een gedetailleerd overzicht van de wijzigingen die het aangeleverd beleidspakket doet op het coalitieakkoord en de effecten daarvan op de overheidsuitgaven en de lasten. Het beleidspakket laat een deel van het coalitieakkoord ongemoeid, dergelijke maatregelen zijn hieronder niet opgenomen. Een opsomming van de maatregelen uit het coalitieakkoord is te vinden in hoofdstuk 4 van de notitie Analyse economische en budgettaire effecten van het coalitieakkoord.¹³ De bedragen zijn ex-ante, in prijzen 2021 en betreffen afwijkingen ten opzichte van het coalitieakkoord.

3.1 Uitgaven

Het beleidspakket van de partijen intensiveert ten opzichte van het coalitieakkoord per saldo 16,3 mld euro op de overheidsuitgaven in 2025. Na een opsomming van de uitgavenmaatregelen volgt een tabel.

Sociale zekerheid

- Er wordt een publieke voorziening voor kinderopvang en buitenschoolse opvang voor zowel werkende als niet-werkende ouders geïntroduceerd. Er is geen eigen bijdrage van ouders. Dit is een intensivering van 7,0 mld euro in 2025 en 9,2 mld euro structureel. (TLP_414_b, TLP_414_e, TLP_414_f)
- Het wettelijk minimum(uur)loon wordt generiek met 5,4% verhoogd, boven op de standaardkoppeling van het wml aan de contractloonstijging en de generieke verhoging van 7,5% uit het coalitieakkoord. In totaal is dit een stijging van 13,3%. De gekoppelde uitkeringen volgen deze stijging, boven op de standaardkoppeling van uitkeringen aan het wml. Hierdoor nemen de socialezekerheidsuitgaven toe met 6,4 mld euro. (TLP_401_a, TLP_401_b, TLP_401_c, TLP_401_d, TLP_401_e, TLP_401_f, TLP_401_g, TLP_401_h, TLP_401_i)
- Het aantal beschutte werkplekken wordt uitgebreid met 20.000 plekken en daarnaast wordt in sociale ontwikkelbedrijven geïntensiveerd. Dit is in totaal een intensivering van 0,6 mld euro. (TLP_427)
- De intensivering op de Zvw-uitgaven leidt via hogere nominale premies tot hogere zorgtoeslagen. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro. (TLP_456_d)
- De kostendelersnorm in de Participatiewet wordt afgeschaft. Dat is een intensivering van 0,3 mld euro. (TLP_423)
- Het versnellen van de afbouw van de dubbele algemene heffingskorting bij de bepaling van de bijstandshoogte wordt teruggedraaid. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro in 2025 en nul euro structureel. (TLP_408)
- Het afschaffen van de mogelijkheid om de servicekosten mee te nemen in de berekening voor de huurtoeslag wordt teruggedraaid. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (TLP_433_a)
- Het verhogen van de eigen bijdrage in de huurtoeslag wordt teruggedraaid. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (TLP_433_b)
- De kinderopvangtoeslag wordt afgeschaft. Dit is een ombuiging van 5,4 mld euro in 2025 en 5,5 mld euro structureel. (TLP_414_a, TLP_414_c, TLP_414_d)
- De overgang naar het baseren van de huurtoeslag op basis van forfaitaire huur wordt teruggedraaid. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (TLP_437)

¹³ CPB, 2022, Analyse economische en budgettaire effecten van het coalitieakkoord, CPB Notitie, januari 2022 ([link](#))

Zorg

- De bevroering van het verplichte eigen risico in de Zvw uit het coalitieakkoord wordt tot en met 2023 gehandhaafd en vanaf 2024 teruggedraaid en vervangen door een halvering. Dit resulteert in een eigen risico van 215 euro in 2025. Daarnaast wordt de vaste eigen bijdrage per DBC in de medisch specialistische zorg teruggedraaid. Tezamen is dit een intensivering van 2,5 mld euro. De intensivering betreft deels een verschuiving van private naar collectieve zorguitgaven. (TLP_406_a, TLP_406_c) (TLP_406_a, TLP_406_c)
- Er is de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met werkgevers, werknemers, zorgverzekeraars, zorgkantoren en gemeenten om de lonen in de zorg per 2022 met 3% te verhogen. Dit is een structurele intensivering van 0,9 mld euro in de Zvw, 0,6 mld euro in de Wlz en 0,3 mld euro in de Wmo/jeugdzorg. De totale structurele intensivering is 1,7 mld euro. (TLP_450_a, TLP_450_b, TLP_450_c, TLP_450_d)
- De herinterpretatie van de personeelsnorm uit het kwaliteitskader (CA_390) vervalt. Daartoe wordt de taakstellende ombuiging op de verpleeghuiszorg teruggedraaid. Voor een deel wordt het behoud van de personeelsnorm gerealiseerd door het niet schrappen van de integrale vergelijking verpleeghuiszorg (TLP_455). Dit is een intensivering van 1,0 mld euro in 2025 en 1,3 mld euro structureel. (TLP_420_a, TLP_420_b, TLP_420_c)
- Er wordt 0,5 mld euro geïntensiveerd in het gemeente- en provinciefonds, zie maatregel TLP_425_a. Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij zorg. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro in Wmo/jeugdzorg. (TLP_425_b, TLP_425_c)
- De herinterpretatie van personeelsnorm uit het kwaliteitskader (CA_390) vervalt. Voor een deel is het behoud van de personeelsnorm een intensivering van 0,2 mld euro in 2025 en 0,4 mld euro structureel. (TLP_420_d)
- Het verbod op winstuitkering voor intramurale zorgverleners wordt uitgebreid naar de gehele zorgketen. Sluiproutes worden lastiger gemaakt door voor alle rechtspersonen die zorg verlenen dezelfde eisen te stellen aan winstuitkering, transparantie en verantwoording. Het gaat om een intensivering van 0,1 mld euro in 2025. De maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (TLP_452)
- Het schrappen van de integrale vergelijking verpleeghuiszorg (CA_305) wordt teruggedraaid. Dit leidt tot een ombuiging van 0,8 mld euro in 2025 en 1,3 mld euro structureel. (TLP_455_a, TLP_455_b)
- Alle artsen komen verplicht in loondienst. Dit is een structurele ombuiging van 0,4 mld euro. Vanwege de afkoop van goodwill is er een eenmalige intensivering van 2,1 mld euro in 2024. Dit bedrag kan bij de rechter hoger of lager uitvallen. (TLP_453_a, TLP_453_b, TLP_453_c)
- Er wordt een algeheel verbod op alcoholreclame ingevoerd. Dit leidt tot minder alcoholgebruik en vermindert daarmee de ziektelast. Dit leidt tot een structurele ombuiging van 0,1 mld euro. (TLP_451)
- De in het coalitieakkoord beoogde maatregel op het gebied van scheiden van wonen en zorg (CA_304) wordt teruggedraaid. In de doorrekening van het coalitieakkoord is deze ombuiging niet gehonoreerd, omdat de maatregel nog niet concreet is uitgewerkt. Het terugdraaien van deze maatregel is daarom geen intensivering. (TLP_422)
- De in het coalitieakkoord beoogde besparing op het gebied van de jeugdzorg wordt teruggedraaid. In de doorrekening van het coalitieakkoord is deze ombuiging niet gehonoreerd, omdat de maatregel nog niet concreet is uitgewerkt. Het terugdraaien van de nader uit te werken besparingsmaatregel is daarom geen intensivering. (TLP_428)
- Er worden dwanglicenties ingezet om prijsverlaging voor dure geneesmiddelen af te dwingen. Dit is een beperkte ombuiging. (TLP_454)

Openbaar bestuur

- Er wordt 0,5 mld euro geïntensiveerd in de algemene uitkering van het gemeente- en provinciefonds met het oog op bibliotheken, zwembaden en publieke voorzieningen. Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij openbaar bestuur (0,3 mld euro) en deels bij zorg (TLP_425_b, TLP_425_c). (TLP_425_a)

Onderwijs

- Voor omscholing naar banen in de energietransitie wordt 0,7 mld euro beschikbaar gesteld. (TLP_440)
- De lumpsum van het middelbaar beroepsonderwijs wordt verhoogd met 0,4 mld euro met als doel het verhogen van de onderwijskwaliteit. (TLP_417)
- Er is een intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om de lonen in het primair onderwijs met 3% te verhogen. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro. (TLP_416_b)
- Er is een intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om de lonen in het middelbaar beroepsonderwijs en hoger onderwijs met 3% te verhogen. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (TLP_416_d)
- Er is een intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om de lonen in het voortgezet onderwijs met 3% te verhogen. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (TLP_416_c)
- Er wordt gedurende de kabinetsperiode cumulatief 6,7 mld euro extra uitgetrokken ten behoeve van een nader uit te werken compensatieregeling voor studenten die onder het studievoorschotstelsel vielen. Het structurele bedrag is nul. (TLP_421)

Overdrachten aan bedrijven

- Een deel van de netto-opbrengst van de vrachtwagenheffing wordt teruggesluisd naar de vrachtwagensector. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (TLP_446_e)

Internationale samenwerking

- Het budget voor ontwikkelingssamenwerking wordt verhoogd tot 0,7% bni. Dit is een intensivering van 1,1 mld euro. (TLP_424)

Veiligheid

- Er wordt 0,2 mld euro geïntensiveerd voor een verhoging van de politiesalarissen met 3%. (TLP_416_a)

Bereikbaarheid

- Voor investeringen in spoorwegen, openbaar vervoer en fietspaden wordt 0,5 mld euro beschikbaar gesteld. (TLP_441)
- De invoering van de vrachtwagenheffing gaat gepaard met invoerings- en uitvoeringskosten. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (TLP_446_d)

Defensie

- Van de intensiveringen in materieel en onderhoud in het coalitieakkoord wordt afgezien. Dit is een ombuiging van 2,1 mld euro. (TLP_419_a, TLP_419_b)

Klimaat en milieu

- Er worden twee kolencentrales gesloten in 2025. Dit is een kostenpost voor de overheid van cumulatief 1,0 mld euro in de kabinetsperiode. Het is een intensivering van 0,4 mld euro in 2025, de structurele intensivering is nul. Het uiteindelijke bedrag zal de uitkomst zijn van onderhandelingen tussen het Rijk en de kolencentrales. (TLP_439)
- Voor de verduurzaming van de gebouwde omgeving wordt 0,4 mld euro beschikbaar gesteld. (TLP_429_b)
- De in het coalitieakkoord beoogde maatregel op het gebied van subsidies voor de CO₂-reductie van grote uitstoters (onderdeel van CA_375) wordt teruggedraaid. Dit is een ombuiging van 0,3 mld euro. (TLP_443)
- De in het coalitieakkoord beoogde maatregel op het gebied van de ontwikkeling en voorbereiding van de inzet van kernenergie (CA_371) wordt teruggedraaid. Dit is een ombuiging van 0,3 mld euro. (TLP_444)
- De kolencentrales worden gesloten (zie maatregel TLP_439). Dit leidt tot een besparing op de aan deze kolencentrales toegekende SDE++ ten behoeve van de bijstook van biomassa. Dit is een ombuiging van 0,3 mld euro in 2025, er is geen structurele besparing. (TLP_449)
- De in het coalitieakkoord beoogde maatregel op het gebied van subsidies voor de verduurzaming industriegebouwen (CA_380) wordt teruggedraaid. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (TLP_445)

Overig

- Voor nationale programma's steden wordt 0,4 mld euro beschikbaar gesteld. (TLP_429_a)

EMU-schuld direct

De volgende maatregelen hebben geen effect op het EMU-saldo maar wel een direct effect op de EMU-schuld.

- Er wordt een garantiefonds voor nieuwbouwprojecten geïntroduceerd. De storting in dit fonds verhoogt de EMU-schuld met 1,3 mld euro binnen de kabinetsperiode. (TLP_429_c)

Tabel 3.1 Netto intensiveringen in 2025, t.o.v. coalitieakkoord ex ante, mld euro

(+) betekent intensivering, (-) betekent ombuiging.	2025
Sociale zekerheid	9,3
Publieke voorziening kinderopvang en buitenschoolse opvang (TLP_414_b, TLP_414_e, TLP_414_f)	7,0
Aanvullende verhoging wml met 5,4%, met koppeling uitkeringen (inclusief koppeling aan wml-stijging uit het coalitieakkoord) (TLP_401_a, TLP_401_b, TLP_401_c, TLP_401_d, TLP_401_e, TLP_401_f, TLP_401_g, TLP_401_h, TLP_401_i)	6,4
Uitbreiden beschutte werkplekken met 20.000 plekken en stimuleren sociale ontwikkelbedrijven (TLP_427)	0,6
Doorwerking van Zvw-uitgaven op zorgtoeslag (TLP_456_d)	0,3
Kostendelersnorm in de Participatiewet afschaffen (TLP_423)	0,3
Terugdraaien versnelde afbouw dubbele algemene heffingskorting in het referentieminimumloon voor de bijstand (TLP_408)	0,1
Terugdraaien servicekosten uit huurtoeslag (TLP_433_a)	0,1
Terugdraaien verhogen eigen bijdrage huurtoeslag (TLP_433_b)	0,1
Afschaffen kinderopvangtoeslag (TLP_414_a, TLP_414_c, TLP_414_d)	-5,4
Terugdraaien huurtoeslag op basis forfaitaire huur (TLP_437)	-0,1

Zorg	4,6
Verplichte eigen risico halveren (TLP_406_a, TLP_406_c)	2,5
Verhoging zorglonen met bestuurlijk akkoord (TLP_450_a, TLP_450_b, TLP_450_c, TLP_450_d)	1,7
Terugdraaien taakstellende ombuiging verpleeghuiszorg: deel dekking schrappen IV (direct effect) (TLP_420_a, TLP_420_b, TLP_420_c)	1,0
Verhoging gemeente- en provinciefonds: intensivering Wmo/jeugdzorg (TLP_425_b, TLP_425_c)	0,2
Terugdraaien taakstellende ombuiging verpleeghuiszorg: deel herinterpretatie kwaliteitskader verpleeghuiszorg (TLP_420_d)	0,2
Winstverbod alle zorgaanbieders (TLP_452)	0,1
Niet schrappen Integrale Vergelijking verpleeghuiszorg (TLP_455_a, TLP_455_b)	-0,8
Alle artsen verplicht in loondienst (TLP_453_a, TLP_453_b, TLP_453_c)	-0,4
Totaalverbod alcoholreclame (TLP_451)	-0,1
Terugdraaien bezuiniging scheiden wonen en zorg (TLP_422)	0,0
Terugdraaien ombuiging jeugdzorg (TLP_428)	0,0
Inzetten dwanglicenties (TLP_454)	0,0
Openbaar bestuur	0,3
Verhoging gemeente- en provinciefonds: intensivering openbaar bestuur (TLP_425_a)	0,3
Onderwijs	1,7
Intensiveren omscholing gericht op energietransitie (TLP_440)	0,7
Verhogen lumpsum mbo (TLP_417)	0,4
Verhogen salarissen in po met 3% (TLP_416_b)	0,3
Verhogen salarissen in mbo en ho met 3% (TLP_416_d)	0,2
Verhogen salarissen in vo met 3% (TLP_416_c)	0,2
Verhoging taakstellende intensivering gericht op tegemoetkoming studenten onder het studievoorschotstelsel (TLP_421)	0,0
Overdrachten aan bedrijven	0,2
Invoeren vrachtwagenheffing (gedeeltelijke terugsluis) (TLP_446_e)	0,2
Internationale samenwerking	1,1
Ontwikkelingssamenwerking 0,7% bruto nationaal inkomen (TLP_424)	1,1
Veiligheid	0,2
Verhoging salarissen politie (TLP_416_a)	0,2
Bereikbaarheid	0,6
Investerings spoorwegen, openbaar vervoer en fietspaden (TLP_441)	0,5
Invoeren vrachtwagenheffing (uitvoerings- en investeringskosten) (TLP_446_d)	0,1
Defensie	-2,1

Verlaging intensivering defensie (TLP_419_a, TLP_419_b)	-2,1
Klimaat en milieu	0,0
Sluiten twee kolencentrales in 2025 (TLP_439)	0,4
Intensivering verduurzaming gebouwde omgeving (TLP_429_b)	0,4
Terugdraaien subsidies CO ₂ -reductie grote uitstoters (TLP_443)	-0,3
Terugdraaien subsidie ontwikkeling kernenergie (TLP_444)	-0,3
Vrijval middelen SDE++ bijstook biomassa (TLP_449)	-0,3
Terugdraaien subsidie verduurzaming industriegebouwen (TLP_445)	-0,1
Overig	0,4
Intensiveren nationale programma's steden (TLP_429_a)	0,4
EMU-schuld direct	0,5
Garantiefonds woningbouw (TLP_429_c)	0,5

3.2 Lasten

Het beleidspakket van de partijen verhoogt de beleidsmatige lasten ten opzichte van het coalitieakkoord met per saldo 27,8 mld euro in 2025. De verhoging is opgebouwd uit een verhoging van 2,1 mld euro voor gezinnen, een verhoging van 24,9 mld euro voor bedrijven en een verhoging van 0,8 mld euro voor het buitenland. Hieronder worden de aanpassingen in de lastenmaatregelen opgesomd, gevolgd door een tabel.

Inkomen en arbeid

- Er wordt een werknemersvoordeel geïntroduceerd. Dit voordeel kent dezelfde vormgeving als de huidige arbeidskorting (die wordt afgeschaft, zie TLP_410_a), maar geldt alleen voor werknemers. Dit is een lastenverlichting van 25,9 mld euro. (TLP_410_b)
- Het werknemersvoordeel wordt met maximaal 1400 euro verhoogd. Dit is een lastenverlichting van 9,0 mld euro in 2025 en 9,2 mld euro structureel. (TLP_410_d)
- Er wordt een zelfstandigenvoordeel geïntroduceerd. Dit voordeel kent dezelfde vormgeving als de huidige arbeidskorting (die wordt afgeschaft, zie TLP_410_a), maar geldt alleen voor zelfstandigen. Leidend voor het onderscheid tussen zelfstandigen en werknemers is of voldaan wordt aan het urencriterium dat nu wordt gehanteerd in de zelfstandigenaftrek. Dit is een lastenverlichting van 1,7 mld euro in 2025 en 1,9 mld euro structureel. (TLP_410_c)
- Het eigenwoningforfait wordt geleidelijk afgeschaft. Het hoogste tarief voor huizen met een WOZ-waarde boven 1,1 mln euro blijft wel bestaan. Het structurele niveau wordt bereikt in 2036. Dit is een lastenverlichting van 0,4 mld euro in 2025 en 2,6 mld euro structureel. (TLP_438_b)
- De aanpassingen in het tarief eerste schijf (box 1) worden teruggedraaid. Dit is een lastenverlichting van 0,2 mld euro in 2025. (TLP_402_a)
- Het halveren van de jonggehandicaptenkorting wordt teruggedraaid. Dit is een lastenverlichting van 0,1 mld euro. (TLP_403)
- De arbeidskorting wordt afgeschaft. Dit is een lastenverzwaring van 27,7 mld euro in 2025 en 27,9 mld euro structureel. (TLP_410_a)

- De WW-premies worden verhoogd en het verschil tussen het tarief voor flex-contracten en het tarief voor vaste contracten wordt vergroot. Per saldo is dit een lastenverzwaring van 9,0 mld euro voor werkgevers. (TLP_411)
- Er wordt een vijf schijvenstelsel in box 1 geïntroduceerd. Voor inkomens tussen 67.000 en 150.000 euro wordt het tarief 52%, het tarief wordt 60% voor het inkomen daarboven. Dit is een lastenverzwaring van 2,0 mld euro in 2025 en 2,1 mld euro structureel. (TLP_402_b)
- De intensivering op de Zvw-uitgaven leidt tot hogere nominale zorgpremies. Dit is een lastenverzwaring van 2,0 mld euro. (TLP_456_c)
- Er komt een werkgeversheffing van 16% op loon boven 150.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,5 mld euro. (TLP_404)
- De hypotheekrenteaftrek wordt geleidelijk afgeschaft, in stappen van 3%. In 2036 is hypotheekrente niet meer aftrekbaar in box 1. Dit is een lastenverzwaring van 1,0 mld euro in 2025 en 6,4 mld euro structureel. (TLP_438_a)
- Er wordt een progressief tarief in box 2 geïntroduceerd, met een tarief van 30% tot 50.000 euro, een tarief van 35% tussen de 50.000 en 150.000 euro, een tarief van 40% tussen de 150.000 en 300.000 euro en een tarief van 45% boven de 300.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,9 mld euro. Wegens een anticipatie-effect is er een substantieel positief kaseffect in het jaar voor invoering en een tijdelijk lagere opbrengst in de jaren erna. (TLP_407_a)
- De doelmatigheidsmarge in de gebruikelijk-loonregeling wordt afgeschaft. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,7 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. (TLP_407_b)
- De 30%-regeling en de vrijstelling extraterritoriale kosten (ETK) voor ingekomen werknemers wordt afgeschaft. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,6 mld euro. (TLP_412)
- De intensivering op de Zvw-uitgaven leidt tot hogere inkomensafhankelijke zorgpremies. Dit is een lastenverzwaring voor werkgevers van 0,6 mld euro. (TLP_456_a)
- De intensivering op de Zvw-uitgaven leidt tot hogere inkomensafhankelijke zorgpremies. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,3 mld euro. (TLP_456_b)
- De grens waarbij schulden bij de eigen vennootschap worden belast met een box 2-heffing wordt verlaagd naar 200.000 euro. Dit geldt zowel voor bestaande als nieuwe schulden en is exclusief de eigen woningschuld. In het jaar van invoering leidt dit tot een substantiële kasontvangst, in de jaren erna ontstaat er juist een tijdelijke beperkte jaarlijkse derving, met structureel een beperkte kasopbrengst. De netto contante waarde van deze kasstroom geeft een beperkte lastenverzwaring voor bedrijven. (TLP_407_c)
- De verhoging van de grens naar 700.000 euro uit het coalitieakkoord (CA_322) waarbij schulden bij de eigen vennootschap worden belast met een box 2-heffing wordt teruggedraaid. Dit vormt een beperkte lastenverzwaring voor bedrijven. (TLP_407_e)

Vermogen en winst

- Er wordt een vermogensbelasting op het bruto-bezit in box 3, de eigen woning, het ondernemingsvermogen en het aanmerkelijk belang in box 2 geïntroduceerd. Voor de berekening van de waarde van de eigen woning wordt rekening gehouden met de resterende hypotheekschuld en woningen met een waarde lager dan 1 miljoen euro zijn vrijgesteld van deze heffing. Daarnaast geldt een algemene vrijstelling van 1 miljoen euro. Er wordt 1% belasting geheven over een vermogen tussen de 1 miljoen en 2 miljoen euro, en 2% over vermogen boven 2 miljoen euro. Dit is een lastenverzwaring van 4,4 mld euro voor gezinnen en 2,6 mld euro voor bedrijven in 2025. Structureel is het een lastenverzwaring van 3,1 mld euro voor gezinnen en 1,9 mld euro voor bedrijven. (TLP_415_a, TLP_415_b)
- Het tarief in de tweede schijf van de vennootschapsbelasting wordt met 4,2%-punt verhoogd naar 30%. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 2,6 mld euro. (TLP_405_a)

- De eerste schijf in de vennootschapsbelasting wordt verkort naar 200.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,5 mld euro. (TLP_405_b)
- De bankenbelasting wordt taakstellend verhoogd met 1,0 mld euro. (TLP_413)
- Er wordt een belasting over de grondwaarde van percelen met een waarde vanaf 1 mln euro geïntroduceerd. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 1,0 mld euro. Deze maatregel vereist het opzetten van een aanvullende registratie voor de grondwaarde van percelen. Ook dient vanwege de complexiteit rekening gehouden te worden met een aanzienlijk risico op uitvoeringsproblemen voor de Belastingdienst. (TLP_448)
- De vrijstelling in de dividendbelasting bij de inkoop van eigen aandelen wordt afgeschaft. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,4 mld euro. (TLP_409)
- Er wordt een gemeentelijke heffing op planbaten geïntroduceerd. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro. De lastenverzwaring wordt afgeroomd via het gemeentefonds. Bij nadere vormgeving van de heffing is de juridische inpasbaarheid en houdbaarheid onzeker. (TLP_435)
- De bedrijfsopvolgingsregeling (BOR) in de erf- en schenkbelasting wordt afgeschaft. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel (TLP_407_d)

Klimaat en milieu

Voor de maatregelen die betrekking hebben op de energiebelasting (EB) of opslag duurzame energie- en klimaattransitie (ODE) geldt telkens dat de inschatting van de jaarlijkse budgettaire effecten in grote mate afhankelijk is van andere energiemaatregelen in het beleidspakket of in het coalitieakkoord. Het berekenen van deze interactie-effecten tussen de energiemaatregelen vergt een nadere concretisering van alle maatregelen en kan leiden tot afwijkende budgettaire effecten voor individuele energiemaatregelen.

- De vaste belastingvermindering in de energiebelasting wordt taakstellend verhoogd. Dit is een lastenverlichting van 0,5 mld euro voor gezinnen en een beperkte lastenverlichting voor bedrijven. (TLP_432_a, TLP_432_b)
- De verhoging van de vliegbelasting uit het coalitieakkoord wordt teruggedraaid. Dit is een lastenverlichting van 0,2 mld euro voor bedrijven, 0,2 mld euro voor het buitenland en 0,1 mld euro voor gezinnen. (TLP_442_a, TLP_442_b, TLP_442_c)
- De invoering van de vrachtwagenheffing gaat gepaard met het afschaffen van het eurovignet, een lastenverlichting in de mrv voor vrachtwagens en een daling van de accijnsopbrengst. In totaal leidt dit tot een lastenverlichting voor bedrijven van 0,3 mld euro. (TLP_446_b)
- Er wordt een verpakkingenbelasting ingevoerd. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 2,0 mld euro. (TLP_434)
- Er wordt een vrachtwagenheffing ingevoerd met een tarief van 29 cent per km. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,0 mld euro en een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,1 mld euro. (TLP_446_a, TLP_446_c)
- De vliegbelasting wordt gedifferentieerd en verhoogd. Het tarief wordt 25 euro voor korte vluchten (Europa) en 50 euro voor lange vluchten. Business-passagiers betalen twee keer zoveel belasting en de vliegbelasting geldt ook voor transferpassagiers. Daarnaast wordt een tariefopslag van 12,50 euro ingevoerd voor afstanden die per trein (ongeveer) net zo snel bereikbaar zijn. Dit is een lastenverzwaring van 0,2 mld euro voor gezinnen, 0,5 mld euro voor bedrijven en 0,4 mld euro voor het buitenland. (TLP_442_d, TLP_442_e, TLP_442_f)
- Er wordt een oplopende generieke CO₂-heffing voor de industrie geïntroduceerd. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 1,0 mld euro. (TLP_430)

- De tarieven in de derde en vierde tariefschijven van de energiebelasting voor gas en elektriciteit worden taakstellend verhoogd. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro. (TLP_431)
- De vrijstelling van belasting op leidingwater bij een jaarlijks waterverbruik van meer dan 300 m³ (grootverbruik) wordt afgeschaft. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro. (TLP_447)

Overig

- Er wordt een quotum van 8% ingevoerd voor doelgroepbanen. Het quotum geldt zowel voor bedrijven met meer dan 25 werknemers als voor de overheid. De maatregel leidt tot een lastenverzwaring van 0,4 mld euro. De effectiviteit van deze maatregel wordt beperkt doordat het aantal bemiddelbare personen in doelgroepopulatie beperkt is. (TLP_426)

Tabel 3.2 Lastenmutaties t.o.v. coalitieakkoord in 2025, ex ante, mld euro

(-) betekent lastenverlichting, (+) betekent lastenverzwaring.	2025
Inkomen en arbeid	8,8
Invoeren werknemersvoordeel (TLP_410_b)	-25,9
Verhogen werknemersvoordeel (TLP_410_d)	-9,0
Invoeren zelfstandigenvoordeel (TLP_410_c)	-1,7
Uitfaseren eigenwoningforfait (m.u.v. hoogste tarief) (TLP_438_b)	-0,4
Terugdraaien aanpassingen tarief eerste schijf (TLP_402_a)	-0,2
Terugdraaien halvering jonggehandicaptenkorting (TLP_403)	-0,1
Afschaffen arbeidskorting (TLP_410_a)	27,7
Verhogen WW-premies (TLP_411)	9,0
Invoeren vijf schijvenstelsel box 1 (TLP_402_b)	2,0
Doorwerking van Zvw-uitgaven op nominale premies (TLP_456_c)	2,0
Werkgeversheffing van 16% op loon boven 150.000 euro (TLP_404)	1,5
Uitfaseren hypotheekrenteaftrek (TLP_438_a)	1,0
Invoering progressief tarief box 2 (TLP_407_a)	0,9
Afschaffen doelmatigheidsmarge gebruikelijk loon (TLP_407_b)	0,7
Afschaffen 30%-regeling en ETK-regeling (TLP_412)	0,6
Doorwerking van Zvw-uitgaven op inkomensafhankelijke zorgpremies (werkgevers) (TLP_456_a)	0,6
Doorwerking van Zvw-uitgaven op inkomensafhankelijke zorgpremies (gezinnen) (TLP_456_b)	0,3
Versoberen fiscale behandeling lenen uit eigen vennootschap (TLP_407_c)	0,0
Terugdraaien versoepeling fiscale behandeling lenen uit eigen vennootschap (TLP_407_e)	0,0
Vermogen en winst	13,9
Introdactie vermogensbelasting over alle boxen met progressief tarief (TLP_415_a, TLP_415_b)	7,0
Verhoging hoge tarief vennootschapsbelasting (TLP_405_a)	2,6
Verkorten eerste schijf vennootschapsbelasting (TLP_405_b)	1,5
Verhogen bankenbelasting (TLP_413)	1,0
Invoeren grondwaardebelasting (TLP_448)	1,0

Afschaffen vrijstelling dividendbelasting bij inkoop eigen aandelen (TLP_409)	0,4
Invoeren planbatenheffing (TLP_435)	0,3
Afschaffen bedrijfsopvolgingsregeling (BOR) (TLP_407_d)	0,1
Klimaat en milieu	4,6
Verhogen belastingvermindering energiebelasting (TLP_432_a, TLP_432_b)	-0,5
Terugdraaien verhoging vliegbelasting (TLP_442_a, TLP_442_b, TLP_442_c)	-0,4
Invoeren vrachtwagenheffing (lastenverlichting bedrijven afschaffen eurovignet, verlagen mrb en gedragseffect accijns) (TLP_446_b)	-0,3
Invoeren verpakkingenbelasting (TLP_434)	2,0
Invoeren vrachtwagenheffing (TLP_446_a, TLP_446_c)	1,1
Invoeren gedifferentieerde vliegbelasting (TLP_442_d, TLP_442_e, TLP_442_f)	1,1
CO ₂ -heffing voor de industrie (TLP_430)	1,0
Verhogen tarieven derde en vierde schijf energiebelasting (TLP_431)	0,5
Afschaffen vrijstelling leidingwater grootverbruik (TLP_447)	0,1
Overig	0,4
Quotum doelgroepbanen (8%) (TLP_426)	0,4